
POLGÁRI JOG

A HAZAI ÉS KÜLFÖLDI MAGÁNJOG ÉS HITELJOG SZEMLEJE

Főszerkesztő:

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztők:

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

A Pp. novellája.

Irta: *Alföldy Ede* ny. ítélőtáblai tanácselnök, ügyvéd.

A változott viszonyokhoz való hozzáigazodás szükségesége szempontjából az életöszlön már megtette a magáét és megindította az újjáalkotás folyamatát, de ami az emberi értelemre háruló azt a feladatot illeti, hogy a fejlődést gyorsítsa és tökéletesítse, ebben a tekintetben a találékonyság és a lendület még sok kívánni valót hagy hátra. A hivatalnoki létszám égetően szükséges apasztásának a terén például már elég jelentékeny lépések történtek, de a közintézmények szervezétének és a közszolgálat ellátásának az egyszerűsítése tekintetében még vajmi kevés leleményesség érvényesült, pedig leginkább ez a termőképes talaj és ennek a kiaknázása nélkül nem juthatunk el ahhoz a célhoz, hogy a közigazgatás és igazságszolgáltatás gyors és alapos legyen és mégse kerüljön elviselhetetlen áldozatokba. Az ésszerű egyszerűsítés útján a létszámapasztás még hihetetlenül nagy mértékben fokozható, de a tömeges létszámapasztástól természetesen elválaszthatatlan az arról való gondoskodás kötelezettsége, hogy az elbocsájtott tisztviselők munkaerejének más téren való értékesítése intézményesen megkönnyíttessék.

A Pp. novellája sem lép túl az újabb reformok megszokott keretein. A törvény az egyszerűsítés szükségességének köszöni ugyan a létesülését, de ennek a célnak csak elenyészően csekély szolgálatot tesz, holott a bírói szervezet és a törvénykezési szabályok tág teret nyitnak olyan egyszerűsítéshez, amely jelentékeny megtakarítást eredményezhet és az igazságszolgáltatást kielégítően gyorsíthatja anélkül, hogy a

biráskodás színvonalának a sülyedésétől kellene tartani. Ezuttal csak általánosságban mutatunk rá arra a néhány irányra, amelyben hasznos reformokhoz lehetne eljutni.

I. A novella lényegileg megszünteti a járásbiróságok és törvényszékek közt fennálló szervezeti különbséget, de nem vonja le ennek a helyes következményeit és nem tér át az egységes első-folyamodású és egységes felebbviteli bíróságok rendszerére és így értékesíttetlenül hagyja azt az önként kínálkozó nagy előnyt, amely a birói szervezet egyszerűsítése, továbbá az életképtelen törpe-biráóságok fölösztatása és az egyes birói testületek között fennálló nagy aránytalanságok megszüntetése útján elérhető. II. Aki végigtekint azoknak a könyvköteteknek a hosszú sorozatán, amelyek a hatásköri bíróságok döntéseit tartalmazzák, nem zárkozhatik el az elől a meggyőződés elől, hogy itt valami nincs rendben és hogy a legnagyobb fokban természetellenes az a bizonytalanság, amely a birói hatáskörök terén az eligazodást megnehezíti. A hatásköri és illetékességi szabályok gyökeres egyszerűsítésre szorulnak, de a novella ebben az irányban még kísérletet sem tesz. III. Az ugynevezett perenkivüli ügyszaknak a birói hatáskörből a magánvállalkozás körébe, nevezetesen a közjegyzők hatáskörébe való átutalása lényegesen könnyítené a bíróságok fölösleges terhét és egyuttal az ügyvédség elviselhetetlen helyzetének a megjavítását is eredményezné. IV. A bíróságok célszerű és hasznos tehermentesítése végett a tőzsde-biráóság bevált intézményének a mintájára más szaktestületek (kamarák) kebelében is szakbíróságokat kellene szervezni és ezekhez a bíróságokhoz az állami érdekek biztosítása, valamint a jogászai szempontok kellő érvényesülése végett hivatásos bírákat kellene elnökül kirendelni. V. Törvénykezési eljárásunkban a harmadfoku felebbvitel nem szerepel általános jogorvoslatként, hanem csak kivételesen, tehát mondhatni kiváltságképpen van helye és általánosságban csak a jogegység megóvásának és a birói jogalkotásnak, valamint jogalkalmazásnak a céljait szolgálja. A jogegyenlőség elvébe ütköző kiváltságnak annál kevésbé van létjogosultsága, mert az általános cél a kiváltság fenntartása nélkül is megvalósítható, sőt a legfelsőbb bíróság a jogegység megóvására, az igazságszolgáltatás irányítására és a birói jogalkotásra vonatkozó

hivatását csak akkor töltheti be teljes mértékben, ha egyes ügyek aprólékos elbírálásával nem kell bibelődnie, hanem minden gondját a jogelvek és jogszabályok ápolására fordíthatná. A harmadfoku felebbvitel intézményét tehát el kell törölni és a Curia a jogegység megóvása, a birói jogalkotás, a törvényértelmezés és általában az igazságszolgáltatás irányítása terén egyes ügyek külön elbírálása nélkül itélkeznek, de döntései bizonyos föltételek mellett perújítás alapjául szolgálhatnak.

A kisebb jelentőségű egyszerűsítések szempontjából is akad kifogásolni való a novellában. Mindenekelőtt az előkészítő iratok számát korlátozó szabályt kell elhibázottnak minősíteni. Ha az előkészítő iratok körül a gyakorlatban baj volt, ezt inkább az előkészítő irat hiánya, mint fölösleges száma okozta. Az előkészítő iratnak nem egyedül az a rendeltetése, hogy az ellenfél a tárgyalásra elkészülhessen, hanem azt a nem közönséges fontosságú célt is szolgálja az előkészítő irat, hogy a peresfelek tényállításai, kérelmei és egyéb nyilatkozatai tekintetében maradandó bizonyíték álljon a bíró rendelkezésére és valljuk be, hogy a szóbeli tárgyalás eredményességét lényegesen előmozdítja az, ha a bíró a tárgyalás előtt kimerítő előkészítő iratokból kellő tájékozást szerez az elbírálandó jogvita mibenállásáról. Az előkészítő iratok számának a korlátozása háttérbe szorítja annak a lehetőségét, hogy a perbeli tényállás kimerítően tisztáztassék, ezenkívül megnehezíti a bíró munkáját annak a pontos megállapítása és leszögezése tekintetében, hogy a felek a perben mit adtak elő. Ha figyelembe vesszük, mily nehéz annak a felek megelégedésére való megállapítása, hogy mit adtak elő a perben s ha nem hagyjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a felek előadásának hiányos vagy hibás megállapítását a perdöntő tények megállapítása is megkönnyíti, akkor nem kételkedhetünk abban, mennyire szükséges az, hogy a felek a perben magukat „kibeszélhessék“. ennek az életbevágó célnak a megvalósítását pedig az előkészítő iratok számának a korlátozása könnyen megnehezíti. Az előkészítő iratok számának a korlátozása kétségtelenül megkönnyíti a per gépies elintézését és azt is elősegíti, hogy az elintézés formailag kifogástalan legyen, de az anyagi igazság követelményeivel a korlátozás össze nem egyeztethető.

Tagadhatatlan, hogy az előkészítő iratok a kelleténél gyakrabban terjengősek, rendszertelenek és nem eléggé szabatosak, de ezen a bajon a korlátozás nem sokat segít, ellenben az egészen bizonyos, hogy a tilalom az előkészítő iratokat ritkán fogja hibátlanokká és hiánytalanokká varázsolni s hogy a további előkészítő iratok nem válnak fölöslegessé azzal, hogy nem szabad őket előterjeszteni. Az előkészítő iratok tultengése sokkal kisebb baj, mint az, ha a perbeli tényállás az előkészítő iratokban nincsen kellően tisztázva.

A perbeli tényállás tisztázásának az érdekében főképp amiatt kell a periratok számának a korlátozása ellen tiltakozni, mert az a kontradiktórus eljárás, amely a perdöntő tényállás megállapításához vezet, ritkán szorítkozhatik egy-két nyilatkozatváltásra, hanem többnyire a kölcsönös nyilatkozatok láncolatára van szükség. Az is kivételes eset, amidőn az ügyvéd is, meg a fél is azzal a rendkívüli képességgel rendelkezik, hogy a tényállás kinyomozásánál és előadásánál előre ki tud terjeszkedni minden lényeges eshetőségre és így meg tudja rövidíteni a nyilatkozatváltások láncolatát. A kivételes eset nem szolgálhat az általános szabály egyedüli alapjául.

A bírót és a perbeli ellenfelet is meg kell ugyan kimélni a fölösleges periratok olvasásától, de ez a kimélet nem veszélyeztetheti a perdöntő tényállás helyes megállapításának mindennél fontosabb érdekét. A periratok mesterséges szaporítása ellen elég védelmet nyújt a költségmegállapításnak az a szabálya, amely egynél több előkészítő irat díjazását csak indokolt kivétellel engedi meg. Az előkészítő iratok számának megszebbmenő korlátozása már az anyagi igazság sérelmét jelenti.

A járásbírósi eljárásban is nagyobb szerepet kellene az előkészítő iratnak biztosítani, mint ahogy azt a novella (5. §.) meghatározza. Remélhető, hogy a gyakorlat a novellában megnyitott utat megfelelően kiszélesíti. Az előkészítő iratok után a lehetőségig könnyíteni kell a terjedelmes jegyzőkönyvek fölvételének a kinos terhén, amely a járásbírák munkáját szükségtelenül megnehezíti. Az ügyvédek szívesen vállalkoznak terjedelmes jegyzőkönyveknek előkészítő iratokkal vagy különiratokkal való pótlására, mert a hosszú jegyzőkönyvek fölvételének a bevárása sok idejüket elrabolja és mert napirenden vannak az amiatt való elégedetlenségek, hogy az

elkerülhetetlen sietségben hevenyészett jegyzőkönyvek nem fődik pontosan a felek előadását.

A Ppn. 6 §-a azzal az intézkedéssel, amely szerint ezen-
tul a törvényszéknél sem kötelező a jegyzőkönyvvezető alkal-
mazása, megtakarítást céloz, de végeredményben pazarlást
követ el. Amidőn a bíró a közönség szemeláttára a verejtékes
jegyzőkönyvirással bajlódik, tehát fizikai munka terhe alatt
görnyed, nem csekély kár éri a bírói tekintélyt. Az anyagi
károsodás sem marad el, mert a bíró tulságosan drága munka-
erő a jegyzőkönyvvezetés közönséges munkájához. Ezt a mun-
kát mások sokkal olcsóbban és talán jobban is elvégzik, az
pedig nem szorul bizonyításra, hogy a jegyzőkönyvvezetés
fáradtságos munkája lényegesen csökkenti a valódi bírói munka
produktivitását és a bíró igazi hivatásának a betöltését. Az a
bíró, akinek nem kell a jegyzőkönyvirással kinlódnia, lénye-
gesen többet végezhet és jobbat produkálhat, mint az, akit
a lealacsonyító körmölés testileg és lelkileg meggyötört. A já-
rásbíró és törvényszéki bíró egyenlősítését nem a törvényszéki
bíró lealacsonyításával, hanem a járásbíró fölemelésével kel-
lett volna akként foganatosítani, hogy a jegyzőkönyvvezető
alkalmazása a járásbírói eljárásban is kötelező legyen.

A Ppn. 11. és 12. §-a azt a régen érzett hiányt kívánja
pótolni, amely szerint az ítéletszerkesztés technikáját egy-
szerűsíteni kell. Az ítéletnek fölösleges tartalommal való tul-
tömöttsége egyrészt a törvény hibás rendelkezésének és más-
résztől helytelen gyakorlatnak a következménye. Csak új tör-
vényes intézkedés segíthet egyidejűleg mind a két bajon, de
a novella olyan jelentéktelen módosításokra szorítkozik, amelyek-
nek gyakorlati értéke minimális.

Az ítéletszerkesztés kétféle rendszer szerint történhetik.
Az egyik azon az elven alapszik, hogy az ítéletnek önállóan
vissza kell tükröztetnie a per egész anyagát. Az elmélet szem-
pontjából valóban az az ideálisan szerkesztett ítélet, amely a
tényállás megállapítására és a jogi döntésre vonatkozó indo-
koláson fölülr a pernek minden lényeges mozzanatát és adatát
hiánytalanul és tökéletesen tartalmazza, úgy, hogy a pernek
minden egyéb irata nélkülözhetővé váljék. Ilyen ítélet kiválóan
becses akkor, ha használatuknál a periratok rendelkezésre nem
állanak, vagy ha külön tanulmányozásukra nincs idő.

A ítéletszerkesztés másik rendszere kizárólag a gyakorlati célt veszi szemügyre és abból indul ki, hogy az ítélet használatánál a periratok ismerete nem mellőzhető és ennél fogva fölösleges az, hogy az ítélet a periratok tartalmának ismertetésére kiterjesszék.

Minthogy a perrendtartás szempontjából a gyakorlati cél az irányadó, a Pp. sem kívánja, hogy az ítélet teljes perkivonatot is tartalmazzon, azonban mégsem küszöböli ki egészen az ítélet fölösleges tartalmát és mellőzhető adatok felsorolásának az elrendelésével egyrészt fölösleges munkával terheli a bírót, másrészt pedig ezzel utat nyitott olyan gyakorlat kifejlődésére, amely a törvény célzatán túl is szaporítja a bíró céltalan munkáját.

Azok, akiknek számára az ítéletek készülnek, a periratok tartalmát ismerik, mert az egész peres eljárást átélték és a periratok tartalmának megismerését nem mellőzhették. A felekre és képviselőikre, valamint a felsőbb bíróságokra nézve unalmasabbat és fárasztóbbat képzelni sem lehet, mint amikor újból és újból le kell írniok, el kell olvasniok, meg kell hallgatniok, vagy el kell mondaniok, amiről már unos-untig értesültek. Gyakorlati szempontból tehát az az ideális ítélet, amely minden bevezetés, kitérés és ismertetés nélkül kizárólag a ténymegállapításra és a jogi döntésre vonatkozó bírói meggyőződés kialakulásának a módjáról számol be, még pedig akként, mintha kizárólag olyanokhoz szólna, akik a per minden mozzanatát és adatát jól ismerik és akiket e részben ismertetésekkel és ismétlésekkel untatni nem illik és nem is szabad. Az érdekeltek nem kíváncsiak arra, hogy ők mit kértek, mit mondtak, mit tettek vagy mit nem tettek a perben; azt is jól tudják, hogy mit vallottak a tanúk és szakértők, ezenkívül az sem ismeretlen előttük, hogy az okirati bizonyítékok mit tartalmaznak, hanem érdeklődésük közvetlenül arra irányul, hogy a per adataiból milyen tényállást állapít meg a bíróság és hogy a megállapított tényállásból milyen jogi következtetést von le, valamint hogy a bíróság meggyőződése milyen uton-módon alakult ki egyrészt a tényállás és más részről a jogi döntés tekintetében.

Az ítélet indokolásának a tartalmát a törvényben akként kellene megszabni, hogy az indokolásnak a perdöntő tényállás

megállapításán, az e megállapításra vonatkozó meggyőződés keletkezésének a tüzetes kimutatásán és a jogi döntés érveinek az előadásán kívül egyebet nem kell tartalmaznia.

Az a bámulatos tökéletesség, amely a Pp. szerkezetén végig vonul, eltakarja az elkápráztatott szemek elől a különben is csekély számú fogyatékossgot és így kerülhette ki például a megbolygatást a perfölvételre és az ellenkérelem előterjesztésére vonatkozó szabály is, pedig ezek már régen megérették a kiküszöbölésre.

Ha talán kivételesen volna is valami értelme annak, hogy a perfölvétel az érdemleges tárgyalástól elválasztassék, az esetek nagy többségében a külön perfölvétel csak munka- és időpocsékolást jelent és a per elintézésének a késleltetését eredményezi. 100 perfölvétel közül legalább 90-ben nem történik egyéb, mint az, hogy a bíróság kitüzi az érdemleges tárgyalás határnapját és a felek ezt tudomásul veszik. Ehhez a célhoz egyszerűbben is el lehetne jutni akként, ha a bíróság mindjárt a kereset elintézésekor tüzi ki ezt a határnapot. Aki tömeges perfölvételek napján végignézi, hogy hány ügyvéd van ott közönséges levélhordói munkára mozgósítva, annak lehetetlen el nem szörnyükdönie azon, hogy milyen tékozlóan bánik a törvény a bíró és az ügyvéd munkaidejével. A perfölvételnek az érdemleges tárgyalástól való elkülönítése semmi gyakorlati haszonnal nem jár, sőt munka- és időpazarlást okoz és a per elintézését is hátráltatja.

Nem kevésbé gyakorlatiatlan a Pp.-nek az a szabálya is, amely valóságos ünnepélyességgel ruházza fel az ellenkérelmet, amidőn elrendeli, hogy azt irásbafoglalva kell előterjeszteni. A perfölvételkor csak annak a mindenekelőtt való megállapítása lényeges és halaszthatatlan, hogy elismer-e az alperes valamit a kereseti követelésből vagy emel-e pergátló kifogást. Minden egyéb alperesi nyilatkozat a per érdemleges tárgyalására tartozik. Ha tehát az alperes pergátló kifogást nem emel és tartozástelismerő nyilatkozatot sem tesz, akkor az ellenkérelem külön kinyilvánítása és irásbafoglalása nélkül is nyilvánvaló, hogy érdemleges tárgyalásnak kell következnie. A perbebocsájtkozás megállapításának a kedvéért igazán nem érdemes a peres eljárás menetrendjében külön állomást fenn-

tartani és bizonyára még azért a sok papirosért is kár, amit a rengeteg ellenkérelem irásbefoglalása fölemészt.

Hihetetlenül hangzik ugyan, de sajnós, nem tréfa az az állítás, hogy az ellenkérelem előterjesztésére vonatkozó szabályt a gyakorlat akárhányszor olyan babonás hódolatban részesíti, amelyet a Pp.-nek korszakalkotó intézkedései is megirigyelhetnek. Nem tartozik a ritkaságok közé, hogy pld. felebbezési tárgyaláson a felebbező fél ellenfele nem hozott irást arról, hogy neki az elsőbíróság ítélete ellen nincsen semmi kifogása. Erre ugyan már abból is lehet biztos következtetést vonni, hogy az illető nem felebbezett az ítélet ellen és csatlakozási kérelmet sem jelentett be, de a tanácselnök a törvényre való hivatkozással rosszaló fejesóválások között felfüggeszti a tárgyalást és utasítja a mulasztó ügyvédet a hiány pótlására. Van azután lőtás-futás, amíg a bajba jutott ügyvéd papirosot és tintát kerit, hogy a nevezetes okmányt megszerkessze és mint valami trónbeszédet fölolvassa, mert enélkül — ugy látszik — a tárgyalás tökéletlen volna. A tulhajtott törvénytisztelet kinövései között nem utolsó helyen van az a furcsaság sem, amely szerint még felsőbb bírósági ítélet indokolásában is találkozunk néha annak a bizonyára fontosnak tartott ténynek a lelkiismeretes megállapításával, hogy „az alperes ellenkérelmét irásból fölolvasta“, sőt teljes megnyugtatónkra néha még azt is megtudjuk az indokolásból, hogy az ellenkérelem hol és milyen jel alatt található az iratok között.

A külön perfölvételre és az ellenkérelemnek külön iratba foglalására vonatkozó szabálynak a törlése semmi hátrányt nem okozna, sőt jelentékeny egyszerűsítést és megtakarítást eredményezne.

A Pp. rendszerének és alapelveinek sérelme nélkül is elég módot lehet találni az eljárás célszerű egyszerűsítésére.